

KOLAN DOKUMANIN GİYSİ TASARIMINDA KULLANILMASI

Using Girth Texture at Cloth Design

Halime YÜCEER ARSLAN*

Öz: Köklü bir geçmişin ürünü olan ve çok zengin çeşitliliğe sahip olan Türk El Sanatları, maddi kültür varlığımızın en değerli belgeleridir. İnsanların çağlar boyunca yaratıp ürettiği kültür varlıkları, gelişim ve değişim süreci içinde sürekli olarak geleceğe aktarılmış ve aktarılmaya da devam edilmektedir. Maddi kültür varlıkları arasında el dokuma ürünleri (halı, kilim, kumaş, kolan vb. dokumalar), zengin bir mirastır. Türkiye geneline baktığımızda, bu dokuma örneklerini hemen hemen tüm yörelerde görmekteyiz. Bu durumda Türklerin tarih boyunca el dokuma sanatına ne kadar önem verdiğini ve bu sanatı az da olsa bazı yörelerde hâlâ devam ettirdiğini ortaya konulan eserlerde görmekteyiz.

Günümüzde, bir sanat eseri olan ve elde dokunan kolanın, artık eskisi gibi dokunmadığı veya çok az miktarda dokunduğu görülmektedir. İnsanlar kolanı eskiden hayvan koşumlarında çuval taşımalarında çocuk bağlamada, giysilerde bel kuşağı olarak kullanmaktaydı. Günümüzde ise artık bu işlerin yerine farklı araçlar veya fabrikasyon olarak çeşitli materyallerden üretilen kolanlar tercih edilmektedirler. Bu durum da zamanla kolan dokuma sanatının yok olmasına neden olmuştur.

Elde dokuma kolanların yeniden canlandırılması ve kadın işgücüne maddi katkı sağlaması amacı ile kolanın yeniden giysi tasarımlarında kullanılarak bu sanatın yeniden canlanması, modacılar, genç tasarımcılara, hazır giyim sanayine, otantik tasarım yapanlara ve giyenlere ışık tutması, bu el sanatının gelecek nesillere aktarılması ve yaygınlaştırması için bu araştırma planlanmıştır.

Çalışmada, çeşitli amaçlarda kullanılan ve yok olmaya başlamış elde dokunan kumaşlar üzerine farklı yörelere ait kolan dokumalar uygulanarak giysi tasarımları yapılmıştır. Bu tasarımlar içinden bir tane örnek giysi detayları ile hazırlanmıştır.

Anahtar kelimeler: Kolon, Çarpana, Dokuma, Giysi, El Dokuması

Abstract: Turkish Handicrafts which are the products of a long standing background and which have a rich variety are the most valuable documents of our physical cultural assets. Cultural assets which have been designed and produced by humans during many ages have been continuously and uninterruptedly forwarded to the future in such a manner regarding recent developments and changes. Hand woven products (carpet, rug, cloth, girth, etc) which are considered among physical cultural assets are a rich heritage. Whenever we look at whole Turkey, we can see such textiles almost all over the regions. In this case it is understood that Turkey gives importance to art of handicraft during ages and this art is still continued in the least at some regions.

* Yrd.Doç.Dr., Gazi Üniversitesi Sanat ve Tasarım Fakültesi Moda Tasarımı Bölümü, yuceer@gazi.edu.tr, halime 52@gmail.com

In the present, it is seen that handmade girth which is a work of art is not woven any more or it is woven at very small amounts. At past, people had used girth at making their tents and also at animal harnesses, while carrying bags or children and as belly bands for their cloths. At present, people prefer the fabricated girths and other tools which can be used instead of girths. This case has caused the art of girth woven to get disappeared.

This research has been planned to boost handmade girths and so to provide financial contribution to woman workforce. The plan is to make fashion designers to use girths at their cloth designs and to help young designers and the ones who make authentic designs for readymade clothing industry to learn this and to present this art to everybody and another plan is to forward this art to next generations and to popularize the usage of girths.

At the study, costume designs have been made and hand woven clothes which are used for different purposes and which almost extinct have been used for these costumes and girth textiles that belong to various regions have been used over these cloths. One sample costume among these designs have been prepared with all details.

Keywords: Girth, Textile, Cloth, Handicraft

1. GİRİŞ

Türklerde çok eski çağlardan beri dokuma sanatının gelişmiş olduğu yapılan tarihsel ve arkeolojik çalışmalardan anlaşılmaktadır. Orta Asya'nın çeşitli yerlerinde yapılan arkeolojik çalışmalar sırasında bulunan kumaşlardan, ipeklilerin Çin'den getirildiği ileri sürülmekteyse de yünlü ve özellikle üzeri yün ipliğiyle aplike edilmiş keçe parçalarının Türklere ait olduğuna kesin gözüyle bakılmaktadır.

Kurganlardan çıkan eyer takımlarının üzerindeki kolan, kuşak ve kordonlar da çarpına dokumacılığının varlığını göstermektedir. Ayrıca çadır yapımı ve donanımında kullanılan dokumalar, Türk dokuma sanatında önemli bir yer tutmaktadır.

Anadolu'nun hemen hemen her yöresinde dokunan halı ve kilimler büyük bir gelişim göstermiş, Türk el dokuma sanatının seçkin örneklerini oluşturmuştur.

Türk insanı ince sanat zevkini, estetiğini duygusallığını, hoşgörüsünü, pratikliğini üretmiş olduğu el sanatları ürünleri ile ortaya koymuştur. Böylece çok zengin ve değerli sanat eserlerine sahip olmuştur. Sahip olduğu bu sanat eserlerini her geçen gün özenle geliştirerek zenginleştirmeye devam etmiştir. (Yazıcıoğlu, Y. Zeynep T. 1997 s.1). Söz konusu zengin el sanatları içerisinde el dokuması kumaşlar, halı, kilim ve kolan dokumalar önemli bir yer tutar.

El sanatları, toplumların yapılarına, geleneklerine, beğenilerine ve kültürlerine göre değişik özellikler gösteren, maddi ve manevi değerlerini yansıtan çalışmaların bir bölümüdür. Aynı zamanda, bireylerin bilgi ve becerilerine dayanan, özellikle doğal ham maddelerin kullanıldığı, elle ve basit araçlarla yapılan ve içinde yaşanılan toplumun yaşam biçimini, gelenek ve göreneklerini taşıyan, duygularını yansıtan en eski sanat dalıdır.

Tarımsal üretimin yanı sıra gelişimini sürdüren el sanatları, milletlerin kültürünü ve folklorik dokusunu karakterize eden önemli bir unsurdur. Daha önemlisi, toplumların gelenek ve göreneklerini, yaşam biçimini kuşaktan kuşağa aktaran ve gelişmesini devam ettiren belgelerdir.

Bugün Türkiye çapında baktığımızda el sanatları olarak, hâlâ devam eden ve değeri gittikçe artan halı, kilim ve kumaş dokumaları verebiliriz. Farklı yörelerde dokunan bu el sanatlarının yanında yok olmuş veya çok azda olsa hâlâ kolan dokumaları da görmekteyiz.

1.1. Kolan ve Çarpanalı Dokumalar

1.1.1. Kolanın Tanımı:

Halk dilinde kolan olarak isimlendirilen yün ya da yün-kıl bileşimi ile dokunmuş 3-7 cm arası genişlikte olan ince uzun yassı şerit dokumalardır (Barıştan H.Ö. s. 221).

1.1.2. Aslı Kolangdır.

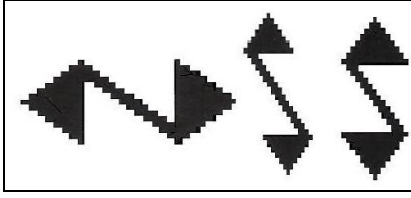
Çadır bezlerinin birleşim yerlerinin yırtılmaması için kumaşların kenarlarına dikilen enli ip veya deri şerit olarak tanımlanmaktadır (Arseven,C.E.1966 s.1108).

Hayvanlara vurulan eğer veya semerleri sırtlarına bağlayan ve birer uçları semer veya eyere sabitlenen (merbut) ipten veya kayıştan enlice yassı kuşak (Bağırdak da denilmektedir). (Arseven, C. E.1966 s. 1108) .

Kolan; Doğu ve Orta Karadeniz, Doğu ve Güneydoğu Anadolu, İç Anadolu, Akdeniz gibi Türkiye'nin hemen hemen her bölgesinde dokunmaktadır. Bitkisel boyalarla boyanan atkı ve çözümlü iplikleri yündür. Genelde halı ve kilim dokunan yerlerde kolan dokunduğu da görülür.

Halı ve kilimden artan iplerin, değerlendirme amaçlı olarak kolan dokumada kullanıldığı söylenebilir.

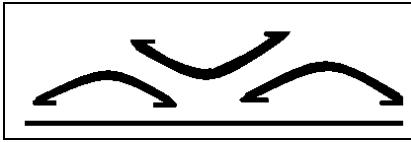
Kolanlarda genellikle kilim motifleri kullanıldığı görülmektedir. Kompozisyonları geometrik süslemelerden oluşturulur. Kolan dokumalarda uygulanan desenler, tekrarlanan ince uzun desenlerdir. Bazı kolanda aynı desenin kullanıldığı, bazılarında ise bölüm bölüm farklı ve tekrarlanan desenlerin kullanıldığı görülmüştür. Kolan dokumalarda çengel, su yolu, muhabbet, sivilize edilmiş hayvan ve kuş motifleri yaygın olarak kullanılmıştır.

Çengel Motifi

Su Yolu

Sarhoş Bacağı

Şekil 1: Kolan dokumalarda kullanılan bazı motifler ve isimleri

1.1.3.Kolan Dokuma Çeşitleri:

Kolan dokumalar, kullanılan araca ve tekniğe göre kartsız ya da kartlı olarak iki türde dokunmaktadır. Kartlı olan dokuma daha çok çarpana olarak bilinmektedir (Halide Sarıoğlu s.14). Kolan ve çarpana dokumalar, gücü yerine kartların ve gücü çubuğunun kullanılması, atkı ipinin mekikle geçirilmesi nedeniyle mekikli dokumalar içinde de değerlendirilmektedir.

1.1.3.1.Kartsız Dokuma:

Her türlü yük taşıma işlerinde kullandığımız **kolan**'ı (ip) genellikle insanlar ihtiyaçlarına göre kendisi dokurlar. Bunun için üç adet, bir metre kadar boyunda çitanın uçları bağlanır. Çadır direği şeklinde yere dikilir. İki adet kazık, yaklaşık üç metre kadar mesafeye çakılır. Kolanın enine göre iki kazık boyunca ip gerilir(ıyılır). Üç ayaklı sehpa orta yere kurulur. İpleri aşağı yukarı ayıracak sistem de iplerin tek-tek bağlanmasıyla oluşturulur. Dokuma ipi bir sağa, bir sola geçirilerek kolan dokuma işi başlar (Resim1-2). Tahtadan yapılmış, kılıç denilen bir aletle ipe vurularak sıkışması sağlanır. Dokuma işi bitince uçları saç örgüsü gibi örülür veya uçlarına püskül, saçak, boncuklarla süslemeler yapılır. Böylece dokumanın sökülmesi engellenir ve kullanılacak yere göre süslemeler değişebilir (Resim 3).

Resim 1: Kartsız kolan dokuma ve örneği (<http://www.giresunum.com/myalbum+photo>)

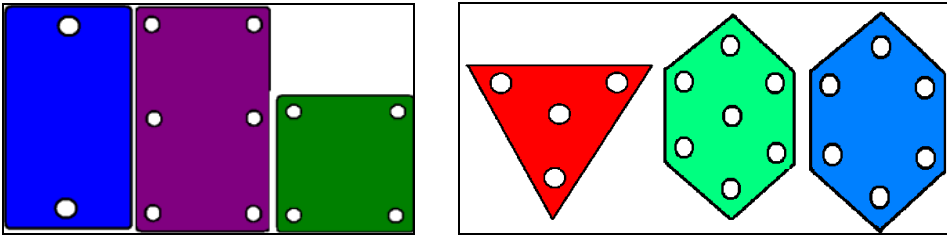
Resim 2: Kolan uçlarının saç örgüsü veya püsküllerle süslenmesi

1.1.3.2. Karthlı Kolan Dokumalar (Çarpanalı-Plakalı Dokumalar)

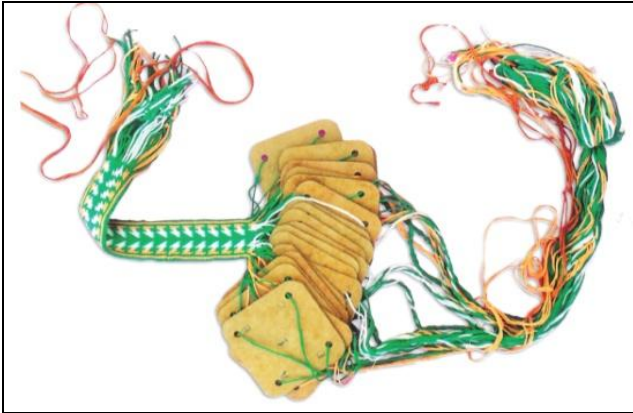
Çarpana dokuma en basit dokuma tekniğidir. Deri, ince levha, karton vb. sert malzemelerden üçgen, dörtgen veya altıgen şeklinde kesilmiş ve köşeleri delikli çarpana araçlarına, renk dağılım tablosuna göre hazırlanan çözgü iplikleri, çarpanların deliklerinde geçirilip, kartların 90 derece veya 180 derece döndürülerek atkı ipliği atılması ile elde edilen ince dokumaya çarpana dokuma denir (Onur, T. ve Arkadaşları 1998 s.21).

Çarpanaların köşelerinde bulunan deliklerden geçirilen çözgü ipliklerinin, çarpanaların belli sayılarda ileri geri, sağa sola çevrilmesi ile oluşan ağızlıktan atkılı ipliğinin atılması sonucu gerçekleştirilen dokumalardır (Ergenekon ve Başaran 2004).

Farklı yörelerde dikdörtgen iki ve altı delikli dörtgen, dört delikli üçgen, dört delikli altıgen, altı ve yedi delikli kartlarla yapılan çarpana dokumalara rastlanmaktadır. Şekil 3'te kart formları, Şekil 4'te dörtgen dört delikli kartla yapılan bir çarpana dokuma örneği görülmektedir.

Şekil 3: Çarpanalı dokumalarda kullanılan kart formları

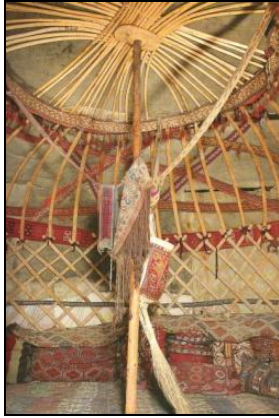
Şekil 4: Çarpanalı dokuma örneği (Dört köşe, Dört delikli kart) (Barıştan H.Ö. 2005 s.224)

Resim 5: Çarpanalı dokuma örnekleri

1.1.4. Kolan Dokumaların Kullanım Yerleri

Kolan dokumalar çadırların iskeletinin yapımında, iskeletin üzerini kapamada, tepe noktalarını tutturmada ve zeminle bağlantısının sağlanmasında kullanılmıştır (Resim 6). Günümüzde daha çok Yörükler tarafından dokunan, kullanılan bu dokuma, yaşantılarını geçirdikleri kara çadır, alaçık, olarak isimlendirilen çadırlarının kaplama maddesi olan keçelerin sarılmasında ve çadır tepelerinin tutturulmasında kullanılmıştır (Erbek, G. 1980.s. 30).

Resim 6: Kolanın çadır içinde kullanımı
(Alantar, H. 2007,s35)

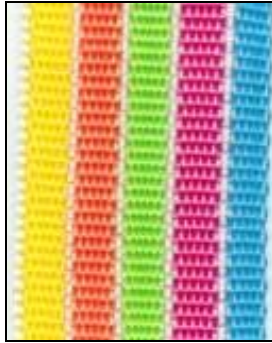
Hayvanların koşum takımlarında, develerin, atların başını süslemede ve diğer büyük baş hayvanları süslemede, yük taşımada bağ olarak. Sepet, çuval, heybe gibi

taşıma araçlarında; geleneksel kadın giyiminde, baş takılarının tutturulmasında, önlük, elbise kuşak bağı olarak; erkek giyiminde ise barutluk, fişek çantası, kılıç askısı, çorap, tozluk bağı, takunya, terlik bantı olarak. Çocuk kundağı, beşik bağı, Kuran bağı, yay kurmada kullanılmıştır (Resim 7).

Günümüzde elde dokuma kolanın yerine fabrikasyon kolan dokumalara yer verilmektedir. Kalın ve dayanıklı iple yapılan hazır kolanlar, yük taşımakta çadır yapımında vb. işlerde, ince iplikle ve farklı renkte ve desende yapılan kolanlar giysi süslemede ve farklı işlerde benzeri kullanılmaktadır. Bunların üretiminin çok kolay, ucuz ve çok çeşitli kalitelere ve genişliklerde üretildiği için tercih edilmektedir. Bu da el dokuması kolanların yok olmasına neden olmaktadır. Ancak el dokuması kolanlardaki ince işçilik, renk, doğal malzemenin ve estetik görünümün teknolojik üretimlerde görülmektedir (Resim 8).

Resim 7: Kolanın çocuk bağlamada kullanımı
(<http://www.giresunum.com/myalbum+photo.lid>)

Resim 8: Sentetik iplikten fabrikasyon olarak üretilen kolan örnekleri

1.4. Giysi Tasarımı

Sanat ve tasarım, bir toplumun ilerlemesi ve çağdaşlaşması yönünde çok önemli katkıları olan anlayış bütünüdür. Ülkelerin ulusal kimlikleri, kültürleri, zamanla ekonomik ve teknolojik açıdan yozlaşarak kaybolmaktadır. Ulusların kimlik belirleyicisi olan el sanatlarının tarihî eserlerine maddi kültürlerine sıkı sıkıya bağlanmaları gelecek açısından önemlidir.

İnsanların moda eğilimleri, modayı yakalayabilme ve farklı olma çabaları, giyim alanında tasarımın önemini ortaya çıkarmaktadır. Giysi üretiminin ilk basamağı olan tasarım aşamasında, esin kaynağı olarak, toplumun kültürel özellikleri, sosyal yapısı ve tarihî geçmişi, tasarımcı için zengin bir kaynak oluşturmaktadır. Bir giysi tasarımının yapılabilmesi için hayal gücü, sezgi, beceri öğelerinin olması gerekmektedir. Aynı zamanda, giysi tasarımlarının oluşması için, belirlenmiş bir konudan yola çıkarak belli bir düşünceyi yansıtması ve özgün bir çalışma ile yaratıcılık değeri içeren sonuç elde etmesi zorunludur (Zengingönül, N. ve diğerleri, 2005 s.409).

Giysi ve insanın süslenmesi, fiziksel çekiciliğimizi artırmamızı, yaratıcılığımızı ve bireysel özelliklerimizi ortaya koymamızı, grup içinde farklılığımızı, mevkimizi gösterdiği gibi bütün toplumların giyim ve süslenmeyi, sosyal ve kişisel bilgilerin iletişimini sağlamak için kullandıkları bilinmektedir. Bu açıdan, tasarımcı esin kaynaklarını ve tasarımda kullanacağı malzemeleri çok iyi seçmelidir (Jenkyn, J. S. 2009 s.16-34).

Türk el sanatları ve dokumalar ülkemiz için önemli maddi kültür varlıklarıdır. Bu sanat eserleri modacılar ve tasarımcılar için tarif edilemez bir zenginliktir. Bu zengin sanat eserlerinden yararlanarak çeşitli el sanatlarını ve etrafından gördüğü el sanatlarını yozlaştırmadan orijinalliğini koruyarak giysi tasarımlarına aktarılması yeni modaların yeni stillerin ortaya çıkmasına yol açacaktır.

Elde dokunan kumaş ve kolan dokuma sanatını, giysi tasarımı ile birleştirerek yaşatılmasını sağlamak çok önemlidir. Öncülük edecek ve onu diğer sanatlarla birleştirerek farklı görsellik ortaya koymak tasarımcının ve modacıların bu işe gönül vermiş kişiler olması önemlidir.

2. MATERYAL VE YÖNTEM

Bu araştırmada, Malatya, Kayseri ve Fethiye yöresinde ustalar tarafında dokunarak Kültür Bakanlığı tarafından toplanıp satışa sunulan, bir örneği daha olmayan kolanlar kullanılmıştır. Farklı yörelerde elde dokunan kumaşların kullanımı düşünülecek beş tane giysi tasarımı gerçekleştirilmiştir. Değişik formlarda tasarlanan çizimlerden bir parçadan oluşan mont örnek olarak dikilmiştir. Örnek dikimde Marmaris el dokuması olarak bilinen kumaş, Kayseri yöresine ait kolan deri ile birleştirilerek kullanılmıştır.

3. KOLAN DOKUMALARIN GİYSİ TASARIMINDA KULLANIMI

Elde bulunan kolan örnekleri incelenerek farklı giysi tasarımları yapılmıştır. Kartlı ve kartsız olarak dokunan ve bir benzeri daha olmayan kolanlar kullanılarak farklı görünüm ve kullanım için giysiler tasarlanmıştır. Tasarımlardan bir tane mont, el dokuması kumaş üzerine seçilen kolan, deri ile birleştirilerek örnek dikim yapılmıştır. Yapılan bu çalışma ile orijinal, zevkli ve süsleme açısından oldukça zengin ve otantik tasarımların yapılabileceği ortaya konulmuştur.

3.1. Tasarım – 1

Esin kaynağı : El dokuması kumaşlar ile kolan dokumalar

Giysi Türü : Etek Ceket

Kumaş Cinsi : Pamuk keten karışımı el dokuma kumaş

Süsleme : Elde dokuma kolon

Kullanılan renkler : Krem rengi kumaş üzerine, kırmızı, siyah, sarı renklerde kolan

Resim 9: Malatya yöresi kolan dokuma ve tasarım – 1 (Etek Ceket)
(Dokuma; Havva Göbenli-Önlük bağı, en 3cm- boy 6,70 cm)

Giysi tasarımı, kolan dokuma ve el dokusu kumaş kullanılarak iki parçadan oluşan etek ve ceketten oluşmaktadır. Kolan, etekte korsaj kısmında ceketin cep kapaklarında ön kapamada, yakada, ön ve arka robada kullanılmıştır. Böylece oldukça estetik ve dengeli bir görünüş elde edilmiştir (Resim 9).

3.2. Tasarım – 2

- Esin kaynağı** : El dokuması kumaşlar ile kolan dokumalar
Giysi Türü : Etek Ceket
Kumaş Cinsi : Pamuk keten karışımı el tezgahında dokunan kumaş
Süsleme : Elde dokuma kolon
Kullanılan renkler : Krem rengi kumaş üzerine, kırmızı, siyah, sarı kolan

Resim 10: Kayseri yöresine ait kolan dokuma ve tasarım – 2 (Diz altı pantolon ve ceket)
(Dokuma: Eni 3cm, Boyu 3,65cm)

İkinci tasarım, kolan dokuma ve el dokusu kumaş kullanılarak iki parçadan oluşan diz altı pantolon ve ceketten oluşmaktadır. Kolan pantolonun paça yanlarında, cekette ise dikişten açılan cep kapaklarında, ön ve arka omuzda uçları püskülle kapatılmış, aynı görünümde kalçada ve kol uçlarında kemer görünümü verilerek tasarlanmıştır. Bu giyside de estetik görünüm sağlanmıştır Resim 10).

3.3.Tasarım – 3

- Esin kaynağı** : El dokuması kumaşlar ile kolan dokumalar
Giysi Türü : Etek Ceket
Kumaş Cinsi : Pamuk keten karışımı el tezgahında dokunan kumaş
Süsleme : Elde dokuma kolon
Kullanılan renkler : Krem rengi kumaş üzerine, kırmızı, siyah, sarı kolan

Resim 11: Malatya, Kayseri ve Fethiye yöresine ait çarpanalı kolan dokumalar ve tasarım – 3 (Pantolon- Ceket)

Üçüncü tasarımda kolan dokuma ve el dokusu kumaş düşünülmüştür. Giysi tasarımı pantolon ve ceketten oluşmaktadır. Kolan pantolonun ön paçadan yan dikişe doğru arka paça ortasına oval bir şekilde ve cep kenarlarına yerleştirilmiştir. Ceketin kollarında, ön ve arka yan kuplara, ön göğüs altından omuzdan araka sırta kadar uzanan formda yerleştirilmiştir. Çizimde görüldüğü gibi kolan uçlarına püskül yerleştirilmiştir (Resim 11).

3.4. Tasarım – 4

- Esin kaynağı** : El dokuması kumaşlar ile kolan dokumalar
- Giysi Türü** : Kaban
- Kumaş Cinsi** : Pamuk keten karışımı el tezgahında dokunan kumaş
- Süsleme** : Elde dokuma kolon
- Kullanılan renkler** : Krem rengi kumaş üzerine, resimdeki kolon çeşitlerinden biri kullanılabilir.

Resim 12: Malatya, Kayseri Fethiye yöresine ait çarpanalı kolan dokumalar ve tasarım – 4 (Kaban Tasarımı)

Dördüncü tasarımda kolan dokuma ve el dokusu kumaş düşünülmüştür. Resim 10’da verilen kolan örneklerinden biri bu tasarım için kullanılacaktır. Giysi tasarımı kaban olarak düşünülmüştür. Bedenden çıkan dik bir yaka, pelerinimsi roba kenarına kolan süsleme önden arka ortasına doğru iki sıra kolan geçirilmiş uçlara püskülle temizlenmiştir. Göğüs altı kesimine ve etek ucuna kolan, kolda oldukça geniş manşet ve manşetin her iki ucuna kolan süsleme tasarlanmıştır. Giysi dar bir tayt ve uzun çizme ile tamamlanmıştır (Resim 12).

3.5. Tasarım – 5

- Esin kaynağı** : El dokuması (Marmaris yöresi çuval dokuma) kumaşlar ile kolan dokumalar
- Giysi Türü** : Pantolon - Mont
- Kumaş Cinsi** : Pamuk keten karışımı el tezgâhında dokunan kumaş
- Süsleme** : Çarpanalı dokuma kolan
- Kullanılan renkler** : Krem rengi kumaş üzerine, kahverengi deri, koyu kahve, turuncu, yeşil, beyaz renklerde yün iple dokunmuş kolan

Resim 13: Örnek dikimde kullanılan Marmaris yöresi çuval dokuma kumaş ve Fethiye yöresine ait kolan dokuma

Tasarım 5: Pantolon - mont (yeşil ve kahverengi)

Beşinci tasarımda kolan dokuma ve el dokusu kumaş deri karışımı ile birleştirilerek pantolon ve mont olarak iki parça giysi düşünülmüştür. Hâkim yakalı, önden açık düz kol formu olan montun yakası ve yaka kenarlarına ön ortasına etek uçuna kol ağzına deri geçirilmiştir. Çizimde görüldüğü gibi önde ve arkada değişik görünümde simetrik ve A simetrik formda deri saçak ve kolan yerleştirilerek ön kapamada birit ilik kapama yapılmıştır. Tahra boncuk yün iple sarılmış düğme oluşturulmuş, uçlarında püskül kullanılmıştır. Kolların uçlarında ve sırta kolon bitim

yerlerinde püskül kullanılarak giysi tasarlanmıştır. Tasarımda pantolon düşünülmüş monttaki süslemenin aynı formu paçalara yerleştirilmiştir. Mont örnek olarak dikilmiştir.

Resim 12: .Mont tasarımı örnek dikim ön ve arkadan görünüm (Tasarım – 5)

Örnek dikimde Marmaris dokuması olarak bilinen büklümsüz pamuk ipi ve büklümlü keten iplikle yapılan, eni 45cm olan el dokuması kumaş kullanılmıştır. Kalın ve sert bir kumaş olan bu dokuma yörede farklı eşyaları tahılları taşımak için kullanılan çuval yapımında, yere ve oturma yerlerine sermek için yaygı olarak kullanılmıştır. Günümüzde bu dokumalar artık yapılmamakta veya çok az olarak köylerde üretiminin yapıldığı düşünülmektedir.

Mont; Önden açık düz kesimli düz kol formu olan, kalçada kemerle toplanan ve hâkim yakalı bir giysi. Önde deri bantlı ve birit ilik, tahta boncuk üstü sarılarak yapılan düğmeler kullanılmış. Önde, kolda ve kemerde deri bant, deri saçak ve kolan simetrik olarak, arkada ise A simetrik olarak yerleştirilmiştir. Kolan uçlarında püsküller kullanılmıştır.

4. SONUÇ VE ÖNERİLER

Yüzyıllar boyunca çeşitli değişiklikler geçirerek günümüze kadar gelen maddi kültür varlıklarımız arasında çok önemli bir bölümü oluşturan geleneksel el sanatları, teknolojik gelişmeler ve benzer nedenlerle yok olma tehlikesi ile karşı karşıya bulunmaktadır. El sanatlarının geleneksel yapısı göz ardı edilerek sanayi ürünleriyle aynı değerde tutulmaları, onların yok olmasına sebep olmaktadır. Maddi kültürün

önemli bir bölümünü oluşturan el sanatlarının geçmişini geleceğe aktarmak, ancak onu yaşatmakla mümkün olabilir.

Geçmiş olduğu eskiye dayanan kumaş ve kolan dokumacılığı, el sanatları içinde önemli bir yere sahiptir. Farklı amaçlarda kullanımı, bu ürünlerin tanıtımı ile birlikte, ürüne olan talebi de arttıracaktır.

Günümüz modacılarının ve tasarımcıların her biri sanat eseri olan ve yok olmaya yüz tutan bu dokumaları farklı tasarımlarda kullanarak yeniden canlandırmak için benzer çalışmaların yapılması ve yaygınlaştırılması son derece önemlidir. Bu çalışmalar sonucunda farklı kullanım alanları yaratılarak farklı pazar oluşturulması dokuma yapanlara maddi kazanç sağlaması bu dokumaların yeniden çoğalmasına, üretilmesine neden olacaktır.

Hızla değişen toplumsal beğenilerin ve isteklerin paralellğinde geleneksel kimliğini bozmadan, çağdaş tasarım anlayışıyla yeni malzemelerle dokunan kolanları yeni tasarımlarla; genç nesillere, modacılar, tasarımcılara, otantik giysi üretimi yapan hazır giyim firmalarına örnek tasarımlarla fikir edinmelerini sağlamak ve kullanımını yaygınlaştırmak amacı ile bu çalışma yapılmıştır.

Her biri bir sanat eseri olan bu dokumaların, günümüz giysilerini süslemede, evlerde kullanılan bazı eşyaların süslenmesinde vb. farklı yerlerde kullanarak kültürel değerleri korumak, yaşatmak ve bizden sonraki nesillere taşımak açısından çok önemlidir.

KAYNAKLAR

- ARSEVEN, C.E. 1966. *“Sanat Ansiklopedisi”*, Cilt III. İstanbul Millî Eğitim Basımevi, İstanbul.
- BARIŞTA, H.Ö. 2005. *“Türkiye Cumhuriyeti Dönemi Halk Plastik Sanatları”*, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Ankara.
- DURUL, Y. 1987. *“Anadolu Kilimlerinden Örnekler-2”*, Ak Yayınları Ltd., İstanbul.
- ERBEK, G.1980. *“Çarpana Dokumalar”*, Akbank Yayınları, İstanbul.
- JONES, Sue Jenkyn. 2009.Çeviri Hüseyin Kılıç, *“Moda Tasarımı”* Güncel Yayıncılık,İstanbul.
- ONUR, T. ve Arkadaşları. 1998. *“İçel El Sanatları”*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara.
- SARIOĞLU, H. Cavidan B.E. ve Arkadaşları. 1981. *“Çarpanalı Dokumalar”*, YA-PA Yayınları, Ankara.

YAZICIOĞLU, Y. Zeynep T. 1997. *“Türkiye’de El Sanatları Geleneği ve Çağdaş Sanatlar İçindeki Yeri”*. Sempozyum Bildirileri, T.C. Kültür Bakanlığı, Ankara.

ZENGİNGÖNÜL, Nuran, Ş. Çivitçi, S. Ağaç. 2005. *“Kastamonu İli Nasrullah Camii Kalemîşi Süslemelerinin Giyim Tasarımında Kullanılmasına İlişkin Bir Çalışma”*, II. Kastamonu Kültür Sempozyumu Bildirileri, 18-20 Eylül, 2003, Kastamonu, s: 409.

<http://www.kultur.gov.tr/TR/Genel/BelgeGoster.aspx>

<http://www.turkcebilgi.com/dokuma/ansiklopedi>

<http://www.okulyolu.biz/yeni/eskiler/dokumacilik.htm>